

REFORMÁTUS KÁNTOR

— Szerkeszti: Bódiss Tamás és Dávid István —

Hírek

Új magyar református énekeskönyv készül

A Magyarországi Református Egyház Zsinata 2009 végén a 60 éves énekeskönyv megújítására *Énekeskönyvi Bizottság* létrehozását határozta el. Az egyházkerületek küldötteiből a következő év februárjában megalakult testület *Fekete Csabát* választotta meg elnökül, majd első lépésként a megújítási munka szempontrendszerét állította össze.

A bizottság később a 2009. május 22-én létrejött egyetemes Magyar Református Egyház határon túli tagedyházainak küldötteivel bővült ki, szeptemberben pedig közös munkaülést tartott a Generális Konvent Liturgiai Bizottságával. Ekkor végelegesült a már korábban is elhangzott javaslat, hogy a hasonló elvek szerint, a teljes Kárpát-medencei magyar reformátusságra tekintő liturgiai és énekeskönyvmegújító munka még tervszerűbben összehangolva haladjon tovább.

A jövőendő énekeskönyv —szerkezetét tekintve— az 1996-os egyetemes gyűjteményhez fog hasonlítani. A szerkezeti terv már 2010 nyarán megszületett (az ezt megalapozó írást jelen számunk tartalmazza), melyet a megfelelő testületek elfogadtak. Valós igény, hogy az új énekeskönyvben helyet találjanak az utóbbi évtizedekben közismertté vált énekek, de a bővítést komoly teológiai, nyelvi és zenei szempontú szűrésnek kell megelőznie. Ha egyes témákban kevés a kész, beemelhető énekanyag, új, megfelelő szintű fordítások készítésére is gondolni kell, amint ez a mai énekeskönyv szerkesztése során is történt. Az alapvető gyűjtés és besorolás mintegy három vagy negyedfél év során elvégezhetőnek látszik. Az ismételt átvizsgálásra, kipróbálásra, további javításokra, végelegesítésre mintegy másfél év szükséges, így az elképzelés

szerint 2015 végére készülhet el az új énekeskönyv nyomdakézirata.

Az énekanyag válogatása többlépcsős. Az először figyelembe veendő énekanyag a mai énekeskönyv, valamint a '96-os (jelenleg főként a határon túli egyházrészekben használatos) énekeskönyvnek az előbbihez képest eltérő anyaga, továbbá a Dunamelléki Egyházkerületben az utóbbi két évben megjelent három énekfűzet anyagának mintegy fele.

Ebbe az első csoportba minden egyértelműen el nem utasított ének bekerülhet. A második körben az első kör kérdéses énekeivel tovább kell foglalkozni, de bekerülhetnek újabb énekek, részben a régi énekeskönyvek anyagából, az Európában már használatos, de magyarul még nem énekelhető énekek lefordításával és egyéb javaslatok alapján.

A harmadik és az esetleges a negyedik kör már a végleges énekeskönyv kialakítása felé tett lépés lehet.

Természetesen a fentiekkel párhuzamosan kell dolgozni a szövegi–dallami–liturgiai kérdések tisztázásán, a tipográfián és az énekeskönyvet kiegészítő részek (mutatók, imádságok, stb.) kialakításán.

A megújítás szempontrendszere

A megújított énekeskönyv

1) legyen tudományos igényű és gyakorlati szempontú; a tudományos kutatásból leszűrte tanulságok, tendenciák jelenre történő alkalmazását tartsa fontosabbnak, mint a hiányzó tudományos forrásközlések pótlását; tudatosan kerülje a figyelmet megterhelő és nehezen érthető archaizmusokat;

2) tartalmazza a magyar egyházzenei hagyomány széles körben ismert énekeit, de legyen nyitott korunk színvonalas énekkincse felé;

3) része a 150 genfi zsoltár, ez olyan örökség, amelyet meg kell őriznünk;

4) tartsa szem előtt a gyülekezetszerűséget, vegye figyelembe a társadalmi és gyülekezeti szerkezetek változását;

5) találjon kapcsolatot a Kárpát-medencei református egyházak éneklésével és énekkincsével;

6) magyar református jellege megtartásával tartalmazza az európai és világkeresztység legfontosabb énekeit is, szövegében, dalla-

mában pedig lehetőség szerint alkalmazkodják a hazai testvérelekezetek közös énekanyagához, hogy az ökumenikus alkalmakon több éneket tudjunk együtt énekelni;

7) tartalmazza a létrehozandó *Liturgiai példatár*-ban szereplő istentiszteleti rendeket és a hozzájuk tartozó kötött szövegeket, énekeket, hitvallásokat, imádságokat, keresztelési és úrvacsorai imádságokat, kérdés-feleleteket;

8) megjelenésében, tipográfiájában és az énekanyagot kiegészítő tartozékaiban a mai általános mintákat kövesse.

(Forrás: *egyhazzene.reformatus.hu*)

Beszámoló a kolozsvári graduálkonferenciáról

2011. április 8–10. között „*Európai kulturális kincs és anyanyelvű istentisztelet: 375 éves az Öreg Graduál*” címmel rendezett nemzetközi konferenciát a kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet.

Bár az egyházi közgondolkodás szerint az 1636-os *Öreg Graduál* egy korszak záró dokumentuma, az újabb kutatások azt tanúsítják, hogy a liturgikus könyvek közül legszélesebb körben elterjedt nyomtatott graduál egészen a XIX. századig sok tekintetben meghatározta nemcsak a református, hanem a lutheránus és az unitárius egyház istentiszteletét is.

A konferenciát a teológia rektora: *Rezi Elek*, és *Adorjáni Dezső-Zoltán* evangélikus püspök után *Sógor Csaba*, az Európai Parlament képviselője is köszöntötte. Kiemelte, hogy az *Öreg Graduál* Erdély aranykorát idézi, egy olyan kort, amelyet gazdasági és kulturális fejlődés és a többkultúráltság is jellemezett. *Kiss Jenő* teológiai tanár témafelvezető előadásában hangsúlyozta: ahogy a Vizsolyi Biblia az irodalmi magyar nyelv történetében és Szenczi Molnár Albert zsoltárkönyve a protestáns gyülekezeti éneklésben, úgy az *Öreg Graduál* a protestáns istentisztelet történetében megkerülhetetlen érték.

A konferencia első napját maga a kiadvány, annak keletkezése, nyomda- s liturgiátörténeti jelentősége határozta meg, a második nap a gyakorlati kérdésekre került a hangsúly.

Kurta József, a teológia főkönyvtárosa a graduál keletkezésének folyamatát vizsgálta fel. Ismeretes, hogy egy összefoglaló jellegű minta-

graduál munkáit még Bethlen Gábor indította el és ezt a mai napig elveszítettnek tartott kézirat kódexet Bethlen-graduálként tartjuk számon. A minden bizonnyal könyvtárban őrzött és valamely tűzvészben megsemmisült, igen vas-kos, éppen ezért nehezen kezelhető, nehezen mozdítható kézirat alapján készült a nyomtatott *Öreg Graduál*. Az előadó nagy szakértelemmel ismertette az impresszum nyomtatásának ma ismerhető részleteit, kiemelte ugyanakkor, hogy a graduál nyomtatása és közreadása háttérben —korábbi vélekedésekkel ellentétben— nem voltak ökumenikus jellegű liturgia egységesítési törekvések, az kifejezetten a református istentisztelet liturgikus énekeinek összegyűjtését szolgált. Előadónktól azt is megtudtuk, hogy a graduál használata a köztudatban élő vélekedéssel ellentétben sokkal tovább, egészen a XIX. századig dokumentálható.

V. Ecsedy Judit, az OSzK tudományos főmunkatársa további részletekkel világította meg a graduál nyomtatásának jelentőségét és egyediségét. Megismertük a nyomtatás műveleteit s hogy e maga korában kivételesen nagy alakú könyv nyomtatását hadizsákmányként rekvirált nyomdai felszerelés felállítása tette lehetővé, amiről többek közt az iniciálék tanúskodnak.

Geréd Vilmos székesegyházi karnagy a graduál egységes zenei nyelvének jelentőségét méltatta, mely a gregorián zenében gyökerezik és ilyen módon őrzi a keresztény egyház ősi zenei nyelvét.